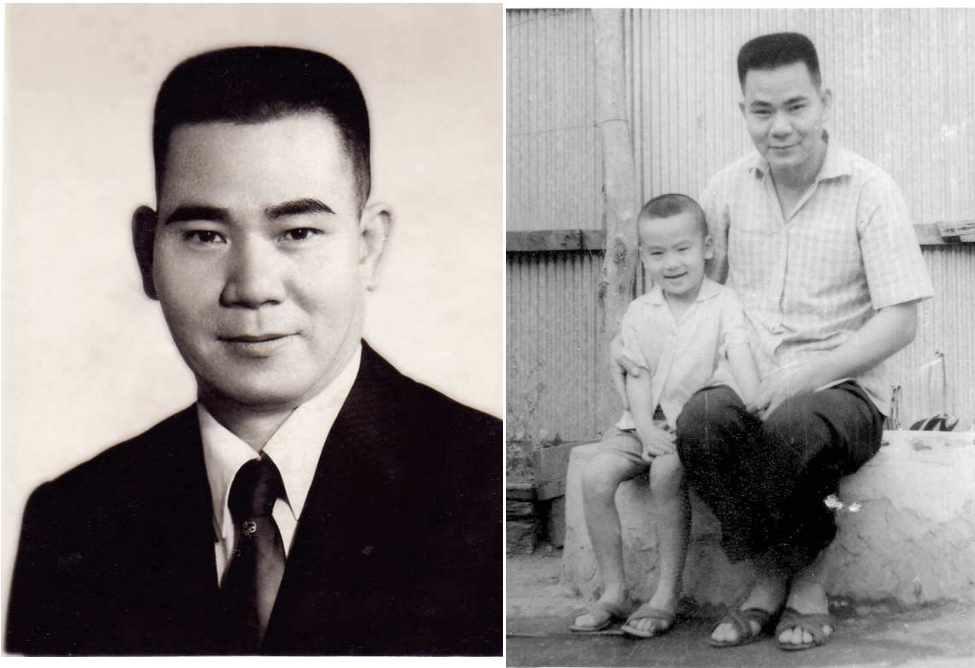

เรื่องเล่าจากพ่อ: ชีวประวัติของนายจ้งไท้ แซ่ซื่อ จากอำเภอทोंคัง ถึง อำเภอปากช่อง

คณากร ศรีมิ่งมงคลกุล

คำนำ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะถ่ายทอดเล่าเรื่องราวชีวิตและการเดินทางของบิดาของผู้เขียน “นายจ้งไท้ แซ่ซื่อ” จากการบอกเล่าให้กับผู้เขียน ในด้านภูมิหลังครอบครัว การทำงาน และชีวิตการเดินทางจาก ตำบลทोंคัง (汤坑镇) อำเภอฝ่งสุ่น (丰顺县) เมืองเหมยโจว (梅州市) มณฑลกวางตุ้ง (广东省) ในปัจจุบัน จนถึง อำเภอปากช่องจังหวัดนครราชสีมา

หมายเหตุ เรื่องที่นำมาเล่ากล่าวต่อไปนี้ เป็นเพียงภูมิหลังของชาวฮากกาคนหนึ่ง มิได้หมายความว่า ชาวฮากกา จะต้องเหมือนกันทั้งหมด และบางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เคยเกิดขึ้นในอดีต ก่อนการปฏิวัติทางวัฒนธรรมในแผ่นดินจีน จึงอาจมีความแตกต่างกับสังคมเมืองในปัจจุบัน หรือมีความต่างทางวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมของถิ่นอื่นอยู่บ้าง

ภูมิหลังหมู่บ้านบุแถวฉ่าย ตำบลท้องคัง อำเภอฝางสุ่น เมืองเหม่ยโจว มณฑลกว๋างตุ้ง

ความเป็นอยู่ของชาวบุแถวฉ่าย เป็นสังคมเกษตรชนบทที่พ่อแม่บ้านมักออกไปทำงานนอกบ้านแต่เช้า บ้างก็ทำกสิกรรมที่มีพื้นที่อยู่นอกตัวหมู่บ้าน บ้างก็ค้าขายในละแวกตัวเมือง กว่าที่จะกลับก็มีดค้ำ บางวันมีโอกาสดำเนินทางขึ้นไปซูดเอาถ่านหินมาใช้ในงานครัว ส่วนแม่บ้านจะทำงานบ้าน งานครัว เก็บผัก แปรรูปถนอมอาหาร และช่วยงานกสิกรรมที่ไม่ต้องใช้แรงมาก ดังนั้นเด็กๆ จึงใกล้ชิดกับคุณแม่มากกว่าคุณพ่อ เมื่อสิ้นฤดูเก็บเกี่ยว พวกผู้ชายจะพากันขึ้นเขาเก็บของป่า และบางครั้งจะพาลูกหลานไปด้วย จึงจะเป็นช่วงที่พ่อลูกมีโอกาสได้พูดคุยกันเพื่อบอกเล่าถ่ายทอดภูมิปัญญาต่างๆ ที่นอกเหนือชีวิตประจำวัน รวมถึงการศึกษาภูมิดาราศาสตร์ การดูแลสุขภาพฝังเข็ม(ฮวงจุ้ย) ของสถานที่ต่างๆ อาจารย์บางท่านจะมีการทดสอบโดยทำกระบะทรายจำลองเป็นภูเขาแม่น้ำ แล้วซ่อนเหรียญสตางค์รูไว้ตำแหน่งต่างๆ ให้ศิษย์ใช้ตะเกียบคีบไป ถ้าคีบตำแหน่งถูกต้อง ตะเกียบจะเสียบตรงรูตั้งค้ำเหรียญพอดีเป็นต้น

อาปา คือคำเรียกคุณพ่อของผู้เขียน ชื่อ นายฉีจิ้นถ้อย หรือชื่อที่ใช้ขึ้นทะเบียนในใบต่างด้าวคือ นายจ้งไท้ แซ่ซือ (เซียงฉีเฟิงซุ่ยถ้อยจื่อปู้^{ผนวก1}) ท่านเกิดเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ.2468 ที่หมู่บ้านบุแถวฉ่าย ตำบลท้องคัง อำเภอฝางสุ่น มณฑลกว๋างตุ้ง ประเทศจีน และได้เดินทางมาประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2491 หลัง

สงครามโลกครั้งที่ 2 สงบประมาณ 3 ปีก่อนที่จีนจะประกาศปิดประเทศเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2492 โดยทางเรือโดยสารบริส ซึ่งเป็นเรือเที่ยวสุดท้ายของบริษัทที่เดินทางจากอำเภอซัวเถามาประเทศไทยเข้าทางตำบลบางโคล่ อำเภอยานนาวา จังหวัดพระนคร และต่อมา ได้ย้ายจากพระนคร มาอยู่ที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ.2493 คุณพ่อได้แต่งงานกับนางหองเสียมกิม (นางสุจินต์ แซ่อึ้ง ปุ้ย^{ผนวก1}) เกิดที่ จังหวัดบุรีรัมย์ คุณแม่ของผู้เขียนเป็นบุตรสาวจีนโพ้นทะเลเชื้อสายฮากกาควอนอิมซัน เกียดหยอง และมีบุตรร่วมกัน 7 คน และอาปาได้สิ้นอายุขัยเมื่อ 20 กันยายน 2537

อาปา (คุณพ่อของผู้เขียน เป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวต่างๆ แก่ข้าพเจ้าที่นำมาบันทึกไว้ในงานเขียนนี้) ท่านเป็นบุตรคนสุดท้องของนายเล็กกวง (อาลุง) และนางไช้สี (อาม่า) ที่หมู่บ้านปูแฉวไฉ่ ตำบลท้องคัง จังหวัดแต้จิ๋ว (ปัจจุบัน ตำบลท้องคัง อำเภอทุ่งส่น ขึ้นกับ จังหวัดเหมยโจว) มณฑลกว่างตง มีพี่ชาย 2 คน พี่สาว 1 คน ซึ่งพี่ชายทั้งสองอายุต่างกันคนละประมาณ 12 ปี จึงทำให้ชีวิตวัยเยาว์ พี่น้องได้อยู่ร่วมกันไม่มากนักในช่วงอายุ 10 ปีแรก ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 บ้านเมืองยังสงบ ท่านได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนตามระบบปรกติ และได้อยู่กับวัฒนธรรมความเป็นอยู่แบบชาวฮากกาในชนบทบ้างพอสมควร ตั้งแต่การทำกสิกรรม การถนอมอาหาร การผลิตสุรา การทำเต้าหู้ และได้พบเห็นการรวมกลุ่มฝึกฝนกองกำลังป้องกันหมู่บ้านซึ่งในช่วงก่อนสิ้นปี จะมีการเตรียมงานสำหรับการฉลองตรุษจีน โดยกลุ่มผู้ใหญ่ในหมู่บ้านจำนวนหนึ่ง โดยจะเตรียมฝึกซ้อมการเล่นกายกรรมสิงโตแบบฮากกา เพื่อความรื่นเริง และการประกวดประชันกัน เป็นต้น

สิงโตหมู่บ้าน

การละเล่นสิงโตในท้องถิ่นนั้น จะเล่นหลังจากวันตรุษจีนซึ่งคณะสิงโตจะแห่ไปตามที่ต่างๆ โดยมีธงประจำคณะเป็นสัญลักษณ์ หากมีบ้านใดต้องการให้สิงโตไปแสดง ก็จะไปนำธงประจำคณะมาปักไว้ หน้าหมู่บ้านที่จะให้แสดง ดังนั้นคณะใดมีชื่อเสียงก็จะได้รับการเชื้อเชิญ ไปยังสถานที่ต่างๆ และในบางครั้งก็พบว่ามีการของหลายคณะต้องประชันกันในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งในบางครั้งที่ข้ามถิ่นไปจะมีการประชันกับคณะเจ้าถิ่น หรือมีคณะผู้ทำชิง จึงทำให้ต่างต้องฝึกฝนกลยุทธ์การเชิดสิงโตและการแสดงวิทายุทธกันอย่างดุเดือด ตั้งแต่ กระโดดข้ามโต๊ะ ใต้เชือก ปีนหอสอง เก็บโยนรับสิ่งของ และศิลปะการต่อสู้ ฯลฯ และเท่าที่จำความได้ คณะของหมู่บ้านฯ ได้แอบซ้อมฝึกทำสิงโตลอดบ่วงไฟ โดยใช้ขาพุ่งเข้าบ่วงก่อน (คณะอื่นๆจะพุ่งหัวเข้าลอดบ่วงก่อน) ทำให้เป็นที่แปลกใหม่ ยากสำหรับคู่ทำชิงในการประชันกัน

ลักษณะเด่นของสิงโตฮากามีหน้าสีเขียว ลักษณะดุนมีปากขนาดใหญ่ทำจากโครงไม้เป็นวงกบสี่เหลี่ยม ที่สามารถจับให้เกิดเสียงฟัน (วงกบกระทบกัน) และจะมีการแต่งตัวเครื่องทรงไม่มากเท่าสิงโตทั่วไปที่พบในไทย จะมีผู้แสดงเป็นสิง เป็นตัว

แสดงตัวหนึ่งที่มีความสำคัญไม่แพ้สิงโต มีลักษณะเด่นด้วยท่าทางที่คล่องแคล่วว่องไว ยืยวากวนคณะให้ครึ้นเครง และยังมีแป๊ะยิ้มโบกพัดให้ความสุขร่วมเย็น และมีคนแต่งชุดเป็นหญิงสูงวัยหาบของเพื่อความอุดมสมบูรณ์ ร่วมแสดงไปกับคณะสิงโตด้วย

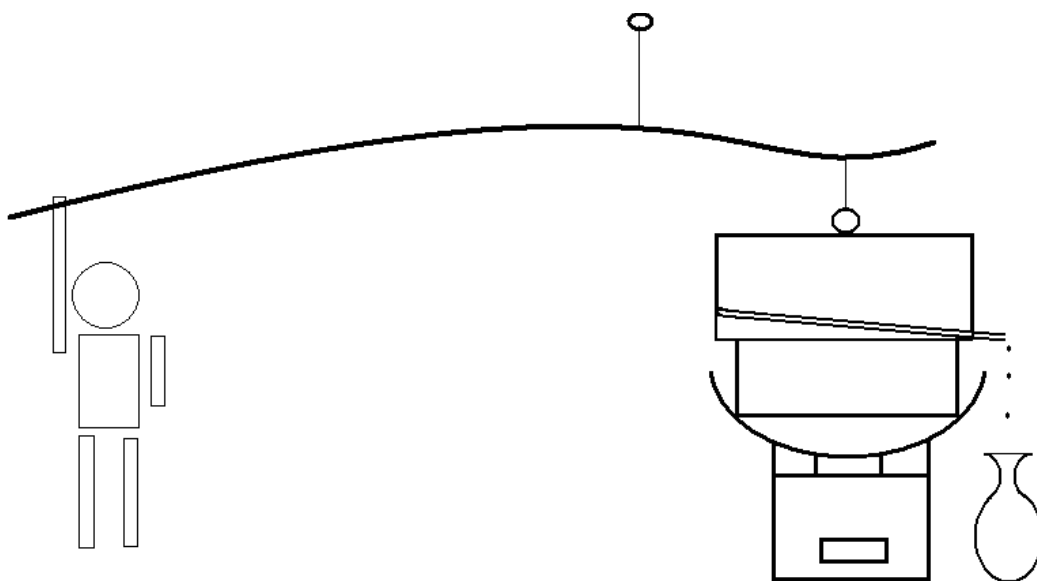

เครดิตภาพจาก ...<http://pulai.org/liondance.html> , <http://www.bhm.idv>.

สุรากลั่น

อาทุง (ซึ่งเป็นพ่อของอาปา) มีอาชีพทำเต้าหู้ และสุราเพื่อการค้า จึงต้องมีหม้อต้มขนาดใหญ่ ซึ่งปรกติต้องมีคนช่วยในการยกหม้อต้มกลับ ขึ้น-ลง จากเตา แต่อาทุงไม่มีคนช่วยเพราะขณะนั้นอาปายังเด็กอยู่และพี่ชายของอาปาทั้งสองคนก็ได้มาอยู่เมืองไทยก่อนแล้ว ท่านจึงหาวิธีแก้ไขโดยทำคานสำหรับยกหม้อต้ม แล้วเอี้ยวหม้อยกวางด้วยคนเดียวได้ ซึ่งในวัยเด็กของอาปาคงทำได้แค่เป็นลูกมือช่วยดูแลไฟให้ได้ อุณหภูมิที่เหมาะสมตามสูตร กับบางครั้งก็ถูกใช้ให้ตวงสุรากลั่นส่งให้ผู้ซื้อต้องการ ซึ่งอาทุงอาจเป็นคนพุดน้อย (ดุกมาก) ดังนั้นการเรียนรู้จึงได้จากการสังเกตจากสิ่งที่เห็น และทำตามคำสั่ง

ภาพจากจินตนาการของผู้เขียนที่ได้รับการบอกเล่ามาในวัยเด็ก (อาจมีรายละเอียดโครงสร้างไม่ครบถ้วน)

โครงสร้างของหม้อ จะมีสองชั้น ชั้นล่างใส่เมรัยที่หมักได้ที่แล้ว และหม้อชั้นบนใส่น้ำเย็นสำหรับการควบแน่น จะมีรางสุราที่ควบแน่นแล้วให้ไหลลาดลงในภาชนะที่รองรับ ส่วนรายละเอียดอื่นๆ เช่นสูตรเฉพาะของการหมักสุรา การสังเกตอุณหภูมิที่เหมาะสมสำหรับการกลั่น คุณภาพของสุรากลั่นที่ได้ช่วงหัวและช่วงท้ายมีคุณสมบัติแตกต่างกัน จะต้องมีการเก็บคัดแยกแต่ตอนที่อาปาเล่า ผู้เขียนยังเยาว์วัย ไม่ได้ใส่ใจ จำรายละเอียดจำได้เพียงว่ามีขั้นตอนหลายอย่าง ที่เป็นภูมิปัญญาเฉพาะอันได้จากประสบการณ์การแก้ปัญหาเพื่อให้ได้คุณภาพตามที่ต้องการ

เต้าหู้

เต้าหู้ เป็นอีกผลิตภัณฑ์ที่ครอบครัวของอาปาทำขึ้น โดยใช้ถั่วเหลืองที่เก็บเกี่ยวซื้อหากันมาได้ไปแช่น้ำมากกว่า 2 ชั่วโมงจนเมล็ดถั่วอมน้ำ แล้วนำมาโม่ด้วยโม่หินกรองกากออกด้วยผ้าขาวบาง จะได้น้ำนมถั่วเหลือง (น้ำเต้าหู้) แล้วนำไปต้มเป็นวัตถุดิบเพื่อแปรรูปเป็นเต้าหู้ชนิดต่างๆ ได้ต่อไป

แฉ่วฝู้ หรือฟองเต้าหู้ ในสมัยนั้นอาปาเห็นว่าเป็นสิ่งที่ได้มาจากขั้นตอนหนึ่งในการทำเต้าหู้ กล่าวคือ ขณะต้มน้ำนมถั่วเหลืองไว้แล้ว ยังไม่ได้ทำอะไรจึงลดไฟลงไม่ให้เดือด ระหว่างที่รอให้ว่างจากงานอื่น จะมีฟิล์มที่ผิวหน้าของนมถั่วเหลืองเกิดขึ้นเมื่อใช้ไม้ไผ่สอดลงไปช้อนจากข้างล่างขึ้นมาจะได้เป็นแผ่น หากผึ่งไว้จนแห้งกรอบจะสามารถเก็บไว้ได้นาน แต่อาปาทบอกว่าไม่ได้คิดจะทำเพราะมันเปลืองเวลามาก ถ้ามีกระทะเดียวไม่สามารถทำพร้อมกันทีละเยอะๆได้ ต้องเสียเวลาเฝ้าทำทีละแผ่นเท่านั้น

แฉ่วฝู้หรือเต้าหู้อ่อน จะใช้น้ำเต้าหู้มาต้มให้เดือด แล้วใส่เกลือจืด (ซีโก 石膏) หรือที่คุ้นชื่อเป็นภาษาแต้จิ๋วว่า เจียะกอ (มาทราบภายหลังว่ามันคือยิบซัม CaSO_4 แคลเซียมซัลเฟต เป็นสินแร่ที่ได้จากเหมือง มีปริมาณแคลเซียมสูงมาก) ใช้ประมาณ 1 ช้อนต่อนมถั่วเหลือง 1 หม้อ (หม้อเล็กก็ช้อนเล็ก หม้อใหญ่ก็ช้อนใหญ่) ละลายน้ำแล้วผสมลงในหม้อต้ม เร่งไฟให้เดือดพล่านแล้วคนให้ทั่ว น้ำเต้าหู้จะเริ่มจับตัวแยกส่วนออกจากน้ำ คล้ายกับการเคี้ยวมันกะทิ แล้วยกกลงจากเตารอให้ตกตะกอน แล้วตักเต้าหู้ที่ได้ เทใส่ในบล็อกไม้ที่เป็นช่องสี่เหลี่ยม โดยมีผ้าขาวบางรองห่อไว้ แล้ววางไม้ปิดทับไว้สักครึ่งชั่วโมง จึงยกออกจากบล็อกนำไปใส่ซึ่งหนึ่งไว้เพื่อรอการขาย

แฉ่วฝู้ก่อนที่เรียกย่อๆว่าแฉ่วกอนคือเต้าหู้ก่อนการทำคล้ายเต้าหู้อ่อน ต่างกันเพียงสารที่มาเติม กับน้ำหนักที่กดทับ กล่าวคือใช้น้ำเต้าหู้มาต้มเดือดแล้ว ยกกลงจากเตาพักไว้ให้หายเดือดแล้ว แล้วค่อยๆรินน้ำดี เกลือ (ดีเกลือ 1 ช้อนต่อน้ำครึ่งถ้วย หาก

หากต้มหม้อใหญ่เล็กก็เพิ่มลดไปตามสัดส่วน) ลงไปที่ละน้อย ค่อยๆคนให้เข้ากัน และเติมน้ำดีเกลือคนต่อไปเรื่อยๆ จนน้ำเต้าหู้จับตัวกัน แล้วตั้งทิ้งไว้ให้ตกตะกอน แล้วตักเต้าหู้ที่ได้ เทใส่ในบล็อกไม้ที่เป็นช่องสี่เหลี่ยม โดยมีผ้าขาวบางรองห่อให้มิดชิด แล้ววางไม้ปิดทับด้วยไม้หิน สักครึ่งชั่วโมง จึงยกออกจากบล็อกนำไปใส่ซึ่งหนึ่งไว้เพื่อรอการขาย

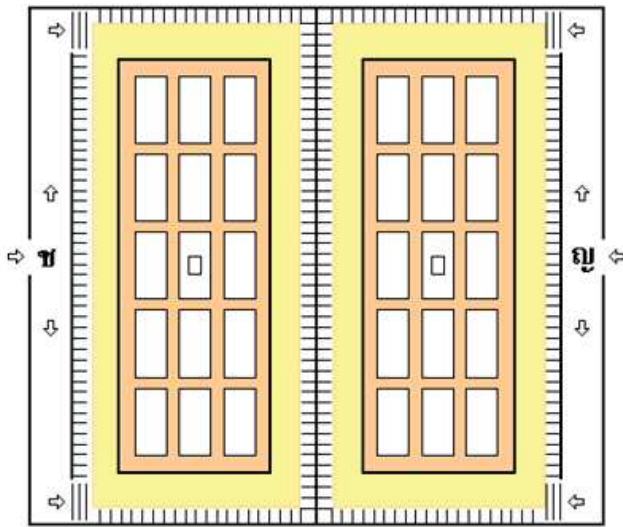
ห้องคังเมืองน้ำแร่ร้อน

เมืองห้องคัง(ทิงแคในภาษาแต้จิ๋ว) มีบ่อน้ำแร่ร้อนธรรมชาติ มีลักษณะเป็นบ่อน้ำพุร้อนที่ใสสะอาด ไม่มีกลิ่นกำมะถัน ถือว่าเมืองห้องคัง เป็นแหล่งน้ำแร่ที่มีคุณภาพดีมาก และเป็นที่มาของชื่อเมืองที่มี ห้องสู้อย (น้ำร้อน) ซึ่งปัจจุบันได้มีโรงแรมขนาดใหญ่ได้สร้างสวนน้ำแร่ร้อนที่ทันสมัย ได้สร้างขึ้นบริเวณชานเมืองห้องคังนี้เอง

บ่อน้ำแร่ร้อนของเดิม อยู่ในตัวเมือง ใกล้กับตลาดห้องคัง โดยมีโครงสร้างกำแพงล้อมมิดชิด มีทางเข้าอยู่ตรงข้ามกันคนละฝั่งสำหรับผู้หญิง และผู้ชายแยกส่วนกัน ไม่สามารถผ่านถึงกันได้ ที่ช่องทางเข้าทั้งสองด้าน จะไม่มีประตูปิด คือเปิดตลอด 24 ชั่วโมง สำหรับให้ประชาชนใช้ฟรีเวลาไหนก็ได้ ซึ่งเป็นบ่อที่มีมาแต่โบราณแล้ว มีโครงสร้างกำแพงทางเข้าเป็น 2 ชั้นเพื่อไม่ให้คนภายนอกมองเข้าไปภายในได้ คือเข้ากำแพงชั้นนอกแล้ว เดินไปทางซ้ายหรือขวาก็ได้ ชั้นบันได 3-4 ชั้นเพื่อเข้าสู่กำแพงชั้นในที่ยกพื้นขึ้นเล็กน้อย ภายในรายล้อมไปด้วยช่องสำหรับเก็บเสื้อผ้าในขณะอาบน้ำ

ส่วนภายในบ่อน้ำร้อน จะมีบ่อน้ำที่น้ำร้อนผุดขึ้นไหลล้นออกมาตลอดทั้งปี และจะมีสะพานกันเป็นบล็อกๆ เพื่อรองรับผู้ใช้พร้อมกันได้มากขึ้น

ตกบ่อส้วม

หมู่บ้านอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ทั้งหมู่บ้านเป็นเครือญาติพี่น้องสกุลเดียวกันทั้งหมด เป็นสังคมเกษตรที่ไม่ได้พึ่งเครื่องจักรกล และปุ๋ยเคมี ดังนั้นมูลคนจึงเป็นสิ่งที่มีความยิ่ง แม้กระทั่งในตลาดสดปัจจุบันที่เงินยังคงได้ยืนพ่อค้าแม่ค้าโฆษณาว่าพืชผักที่ตนนำมาขายใช้ปุ๋ยคน ซึ่งการมีสุขารวมสำหรับครอบครัวที่อยู่ชิดกัน เป็นสุขาแบบเปิดจึงเป็นเรื่องปกติ ที่ห้องสุขารวมนั้น จะเป็นบ่อขนาดใหญ่ มีผนังที่ปิดบังไว้โดยรอบ มีประตูบานเปิดเข้าในอยู่หนึ่งด้าน ภายในมีไม้กระดานพาดขอบบ่อเป็นระยะๆ ไว้สำหรับเดินข้าม และนั่งยองค่อมระหว่าง 2 แผ่นจึงสามารถใช้งานพร้อมกันได้ครั้งละหลายคน โดยเฉพาะเวลาเด็กๆ เข้าบางที่ไม่ค่อยได้ปิดประตู พอมีผู้ใหญ่เข้ามา ก็จะปิดประตู บางที่มีเด็กกำลังนั่งถ่ายอยู่ขวางทางประตูบานพับ ก็จะบอกขอทางให้ช่วยขยับ โดยตัวเองยังยืนบนไม้พาด หันหลังให้บ่อพัก เพื่อตั้งประตูมาปิดได้แต่ด้วยความที่ไม่ได้มองคิดไปเองว่ายังมีไม้พาดรองรับเมื่อตนก้าวถอยหลัง จึงพลัดตกลงไปในบ่อเลอะไปทั้งตัว เป็นที่น่าขบขันอัปอายไปเลยก็เคยมี

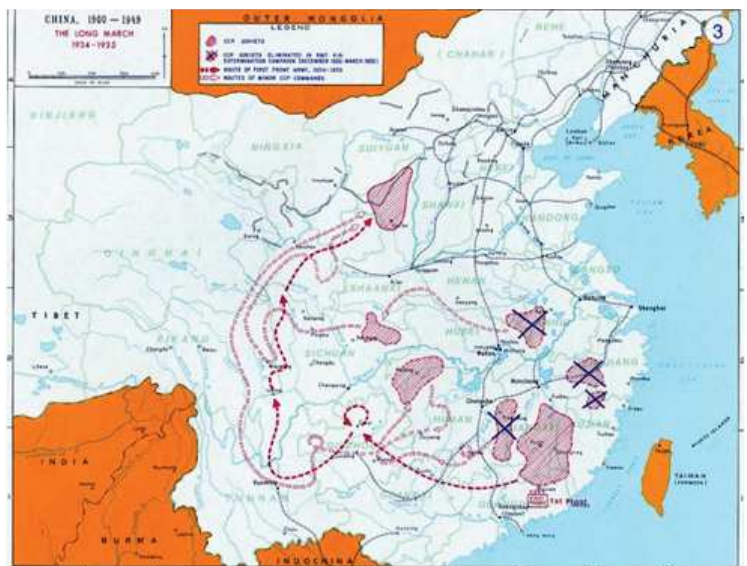
อันที่จริงเรื่องคนตกบ่อส้วมคงไม่ใช่ประเด็นที่มีคุณค่านำมาบอกเล่าสักเท่าไร เป็นเพียงเรื่องเฮฮา (ที่คนตกไม่ฮาด้วย) ที่ไม่ค่อยเกิดบ่อยนัก และภาพสถานอาบน้ำรวมข้างต้น แต่สิ่งที่แฝงไว้ในการบอกเล่าให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของสังคมคนในยุคหนึ่ง

และเป็นที่มาถึงคำกล่าวขานสุชาในจีน กล่าวคือ การใช้สุชารวมบนบ่อเปิด เพื่อสะดวกในการตัดไปใช้งาน รดพืชผัก เมื่อสังคมนั้นต่างเห็นการตัดมูลมาใช้กันจนชิน ก็เป็นเรื่องที่ไม่น่ารังเกียจร้ายแรงเท่าไรนัก อีกประการคือการใช้สุชารวม และห้องอาบน้ำ ร่วรวม (แต่แยกชายหญิงเสมอ) ถือเป็นอีกวัฒนธรรมที่แตกต่างจากไทย ที่พวกเราจะ อับอายแม้กระทั่งเพศเดียวกันซึ่งจีน ญี่ปุ่น ไต้หวัน ฮองกง และชาติตะวันตกบางแห่ง เขาเติบโตมาด้วยกันในวัฒนธรรมแบบนี้ เขาเห็นกันมาตั้งแต่เล็กเป็นเรื่องธรรมดาที่ ทุกคนต้องชำระร่างกาย จึงไม่ถือว่าเป็นเรื่องสกปรกลามกอนาจาร เมื่ออยู่ในสถานที่ ที่จัดไว้เฉพาะ แต่ก็เชื่อว่า จะไร้ความกระดากที่จะไม่ปิดประตูให้มิดชิดถึงถอยจนตบ่อ

วัยศึกษา

ถึงแม้ว่าในช่วงนั้นจะเป็นยุคข้าวยากหมากแพง ซึ่งทางบ้านแม่จะมีฐานะที่จัดว่า ขัดสนแต่ด้วยวิสัยของชาวฮากกาไม่ว่าจะยากแค่ไหน จะไม่ยอมละทิ้งการศึกษาให้ บุตรหลานได้มีการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งอาปา ก็โตพอที่จะรับรู้ถึงความลำบาก ของครอบครัว ประกอบกับมีความสนใจศึกษาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เมื่อมีโอกาสได้เรียน ก็พยายามจะตั้งใจเรียนอย่างเต็มที่ และมีความสามารถจำและตีความสิ่งที่เรียนไปแล้ว ได้ทั้งหมด จึงทำให้มีผลการเรียนที่ดีเยี่ยม เป็นที่ยอมรับของทางโรงเรียน และอาจารย์ ใหญ่จะส่งไปให้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นในเมืองใหญ่ ซึ่งระหว่างนั้นภายใต้การปกครอง

ของกัวอหมินต่าง (国民党) ที่ส่วน กลางแม่จะมีหลักการที่จะพยายาม พัฒนาบ้านเมือง ให้ดีขึ้น แต่ยังไม่ สามารถปลดพันธะกับญี่ปุ่นได้ และ ไม่สามารถควบคุมเจ้าหน้าที่รัฐให้ตรง ทิศทางได้ บ้านเมืองยังมีคอร์รัปชั่น คนจนยิ่งจน คนรวยยิ่งรวย ซึ่งอาปา เป็นหนึ่งในผู้สนใจ

เครดิตภาพจาก <http://commons.wikimedia.org/wiki/>

ขณะนั้นอาปาจึงมีตัวเลือกสองทางคือไปศึกษาต่อเพื่อเป้าหมายที่จะได้มีความรู้ เพื่อมีโอกาสกลับมาพัฒนาชุมชนให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคม หรืออีกทางไปสมทบกับคณะพรรคคอมมิวนิสต์ ออกไปร่วมรบต่อสู้เพื่อชาติบ้านเมืองให้พ้นวิกฤตได้ตามอุดมการณ์ที่คาดหวัง แต่แล้วสุดท้ายก็เลือกที่จะไม่ไปไหนด้วยความจำเป็น เพราะขณะนั้นที่บ้านเหลืออาม่า (แม่ของอาปา) ที่อายุมากแล้ว ไม่สามารถอยู่ลำพังเพียงคนเดียวได้ ถ้าออกไปไม่ว่าทางใด ก็ไม่มีคนทำมาหากินเพื่อให้มีอาหารตักถึงท้องทั้งแม่และลูก

จึงสะท้อนให้เห็นว่า อาปาเป็นผู้สนใจใฝ่ศึกษา รักในความเป็นธรรม มีอุดมการณ์เพื่อประโยชน์ของบ้านเมือง แต่ที่สำคัญเหนืออื่นใดคือความกตัญญูรู้คุณมารดา

ญี่ปุ่น (ก๊วยต่าจิ้นไล่鬼打进来)

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 บ้านเมืองไม่สงบ ถึงแม้ว่าหมู่บ้านที่อยู่ จะไม่ถูกญี่ปุ่นบุกโดยตรง แต่ในหัวเมืองต่างๆ ยังพบเห็นการกดขี่ทารุณกรรม เป็นที่โกรธแค้นแก่ชาวจีนเป็นอย่างยิ่ง จนมีสำนวนที่แสดงความเกลียดชังว่า “ญี่ปุ่นก๊วยต่าจิ้นไล่” (ไอ้ผีไล่ญี่ปุ่นตีเมืองจีน) ช่วงนั้นการค้าฝืดเคือง ที่สำคัญฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล ขาดแคลนที่ทำกินแหล่งน้ำและอาหารอยู่หลายปี กิจการเดิมของอาองผลิตสุรากลั่น ทำเต้าหู้ กระทบอย่างหนัก เพราะยุคนั้นข้าวยังไม่มีจะกินกันเลย แล้วใครเล่า ยังจะสนใจกินเหล้าได้เหมือนปรกติไหนเลยจะทำสุราต่อไปได้ พื้นแผ่นดินที่พอจะเพาะปลูกได้บ้างก็อยู่ในกรรมสิทธิ์ของนายทุนทั้งหมด ที่รกร้างพอจะเพาะปลูกได้ก็ไม่เหลือ นอกนั้นมีแต่เขาหิน แค่พบพื้นดินที่ได้จากการยกหินข้างทางออกหนึ่งก้อนเพื่อปลูกข้าวได้สักต้น ยังเป็นเรื่องยื้อแย่งกันเอาเป็นเอาตาย ซึ่งยุคสมัยนั้น ฐานปิรามิดสังคมผิดรูปไปเป็นแท่งสูงบนพื้นราบ คือ คนจนยิ่งจน คนรวยยิ่งรวย จึงทำให้คนจำนวนมากทนไม่ไหว พรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงสามารถซื้อใจชนรากหญ้าที่ถูกเอารัดเอาเปรียบมานานได้อย่างท่วมท้น

หาบของหนึ่งวันได้ข้าวหนึ่งกระป๋อง

สิ่งที่ชนรากหญ้าทำได้ในยามยากขณะนั้นคือ รับจ้างหาบของ อาทิ หาบเกลือ กระดาษ จากเมืองหนึ่งไปอีกเมืองหนึ่ง ซึ่งต้องเดินทางลัดเลาะ ข้ามเขาลงห้วยเดินกันทั้งวัน แต่เพราะขณะนั้นอาปาเพิ่งอายุสิบกว่าขวบ ไม่สามารถทำเวลาได้เหมือน ลูกหาบหนุ่มฉกรรจ์คนอื่นๆ ที่ออกเช้าบ่ายเย็นก็กลับถึงบ้าน จึงต้องออกตั้งแต่เช้ามืด กว่าจะกลับมาก็ค่ำมืด ทนหาบของเดินจนเล็บเท้าหลุดแล้วหลุดอีก เลือดไหลซิบๆ เจ็บจนขาแตกด้านไร้ความรู้สึก แต่ก็ต้องจำทนเพื่อค่าแรงเพียงข้าวสารหนึ่งกระป๋องเล็กๆ เท่านั้นหวังเพื่อให้มีข้าวต้มใสๆ ได้กินกับอาม่า 2 คน รอดชีวิตได้อีก 1 วัน บางครั้งหาอะไรกินไม่ได้ ก็เก็บกิ่งไม้บางอย่างมาทุบเพื่อเอาแป้งในกิ่งไม้มาต้มกิน นานๆ ครั้งจะได้อาหารจากเพื่อนบ้านช่วยมาพอมีสารอาหารถึงท้องบ้าง หรือส่วนแบ่งจากไต้กุง (ปูหวด) มาบ้าง และบางครั้งที่ อาไถ่กู่ (พี่สาวใหญ่อาปา) ได้กลับมาเยี่ยมบ้าน มาช่วยดูแลอาม่า และช่วยงานบ้าน ได้อาหารที่กู่ซง (พี่เขยอาปา) แบ่งปันมาได้บ้างเล็กน้อย เนื่องจากทุกคนต่างประสบภัยแล้งด้วยเช่นกัน อาปา จึงกล่าวชื่นชมถึงอากาศให้ผู้เขียนฟังอยู่เสมอ และในภายหลังเมื่อครอบครัวในไทยพอมั่นคงแล้วเคยรับอากาศมาเที่ยวบ้านที่เมืองไทยด้วย

หนาวจับใจ ใบหูหายไม่รู้ตัว

ในช่วงนั้นสงครามภายในระหว่างก๊กมินตั๋ง (国民党) กับพรรคคอมมิวนิสต์ต่างฉุดให้ทรัพยากรของประเทศพินาศ คนจีนด้วยกันชิงชังยิ่งกว่า สนธิสัญญาอัปยศ 21 ข้อของญี่ปุ่น ที่ยังแก้ไม่สำเร็จ ระบบการเมืองเต็มไปด้วยคอร์รัปชัน แคมเปญฟ้าก็ไม่เป็นใจจึงถือเป็นช่วงยากลำบากเป็นอย่างยิ่งสำหรับชาวรากหญ้าที่แม้กระทั่งที่ดินทำกินก็ไม่สามารถรักษาไว้ได้ บ้างก็อยู่ในมือผู้ขูดรีดกันเลือดซิบๆ จึงเดือดร้อนกันถ้วนหน้า โดยเฉพาะในฤดูหนาว มีบางคนที่ต้องกัดฟันไปหาบของท่ามกลางสายลมที่หนาวเหน็บ แต่เพราะจนจึงต้องยอมทำเพื่อให้มีอาหารประทังชีวิต อวัยวะส่วนอื่นพอมีสื่อผ้าอุ่นๆ ห่มปกปิด แต่ส่วนหน้าตาและใบหู ไม่ได้มีสิ่งใดปกป้อง ก็ต้องทนเย็นชาจนไม่รู้สึกอปาเล่าว่า มีบางคนกลับมาบ้านโดยที่ใบหูหายไปแล้ว เพราะถูกกิ่งไม้เกี่ยวฉีกขาดไป ตอนไหนก็ไม่รู้ตัว เพราะยังเย็นชาอยู่

ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนช่วงนั้น นอกจากจะตายในสงครามแล้ว ก็ยังมีคน
อดตายกันจำนวนมาก รวมทั้งได้เห็นญาติบางคนอดข้าวตายโดยมีอาการก่อนตายคือ
ผิวหนึ่งบวม ใช้นิ้วกดแล้วยุบเป็นรอยบุ๋ม เพราะมีกินแค่น้ำเปล่า หรือน้ำใส่เกลือ เพื่อ
ประทังความหิวโหยเป็นเวลานาน ส่วนข่าวสารหนังสือพิมพ์ ก็ลงข่าวว่ามีใครเมืองไหน
เป็นแชมป์อดข้าวได้หลายๆ เดือนอย่างเกินจริง ให้เห็นอยู่เนืองๆ พอเป็นกำลังใจว่ามี
คนอื่นที่ลำบากกว่ายังอยู่ได้เลย

ผีโหมด

บางครั้งที่กลับจากไปรับจ้างหาบของมาในเวลาค่ำมืดในฤดูร้อนจำเป็นต้อง
เดินผ่านบริเวณที่มีการสะสมของซากพืชซากสัตว์ กลางคืนเดือนมืดที่ตึกลง ลมสงบ
อากาศเย็นชื้นวังเวง จะเห็นแสงสว่าง คล้ายคนถือโคมตะเกียงกลมที่มีแสงริบหรี่ บางที
ก็เห็นในระยะไกลบ้าง แล้วพลอยๆ ก็หายไปบ้าง และมีบางครั้งอยู่ๆ ก็มีดวงไฟเรืองแสง
สีฟ้าอมเขียวปรากฏอยู่ด้านข้างทางที่กำลังเดินอยู่ ประมาณ 3-4 เมตร ลอยสูงจากพื้น
ประมาณเมตรครึ่ง พอเราค่อยๆ เดินไปข้างหน้ามันก็ลอยตาม เราหยุดมันก็หยุดด้วย
เราถอยมันก็ถอย เดินหนีมันก็ลอยตาม เข้าหามัน มันก็ลอยหนี เหมือนมันพยายามรักษา
ระยะห่างจากเราคงที่ หรือไม่ก็เป็นมุมมองที่เหมาะสมให้ผู้สังเกตเห็นได้พอดี แต่พอใช้ไม้ยาว
แหย่มัน มันก็แตกดับไป

แซ่ถอนไหงยาอ้อย ไถ่ถอนไหงยาอ้อย

เป็นเรื่องเล่าขานยามยุคเช็งยุ สำหรับสอนเด็กอีกเรื่องเป็นการลงโทษผู้ที่ไม่รู้
จักแบ่งปัน เรื่องมีอยู่ว่า ณ ครอบครัวหนึ่ง มีพ่อแม่ลูกอยู่ด้วยกัน วันหนึ่งหาอาหารมา
ได้น้อย มีเพียงแป้งข้าวเจ้าเล็กน้อยกับช้อยแฉว (หัวไชเท้า) เพียงหัวเดียว จึงนำมาทำ
ช้อยแฉวปั้น (ขนมหัวไชเท้า) โดยแบ่งส่วนตามขนาดตัวให้ทุกคนได้กินพอประทังชีวิต
เมื่อนิ่งสุขแล้ว เจ้าน้องคนเล็กร้องจะเอาชิ้นใหญ่สุด (แต่ก็ไม่พออิมอยู่ดี) จึงถูกต่อว่า
ไม่ได้ ชิ้นใหญ่ต้องให้พี่เขาที่ต้องใช้แรงงานออกไปทำงาน เจ้าน้องเล็กก็ยังไม่ยอม จึงถูก

จับขังไว้หลังบ้าน ซึ่งชัยภูมิของการสร้างบ้านของชาวฮากกา จะนิยมหันหน้าบ้านลงทางแม่น้ำลำคลอง และหลังบ้านเป็นภูเขาที่เชื่อว่ามีเสือ เมื่อเจ้าเด็กถูกขังคนเดียวที่หลังบ้าน จึงเกิดความกลัว แล้วร้องไห้ว่า “แซ่ถอนไหงยาอ้อย ไถ่ถอนไหงยาอ้อย” ที่แปลได้ว่า ขึ้นเล็กก็ได้ ขึ้นใหญ่ก็ได้

การปกครองชุมชน

ในชุมชน จะดูแลด้วยระบบวงศ์สกุล ที่ผู้น้อยให้ความเคารพผู้อาวุโส ตามแบบขงจื้อ อยู่ร่วมกันแบบครอบครัวใหญ่ เป็นญาติกันทั้งหมดบ้าน โดยมีล่อไถ่ (老大) หรือ กุงไท่ ที่เป็นพ่อปู่ผู้อาวุโสเป็นผู้ปกครองสูงสุด ที่สมาชิกในครอบครัว ยอมรับให้เป็นผู้ดูแลจัดการผลประโยชน์ และอำนาจในการตัดสินสูงสุด ซึ่งจะเรียงตามลำดับอาวุโสส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ก็มีข้อดีที่ทุกคนไม่มีใครกล้าไปทำอะไรไม่ดิงาม ใครทำอะไรไม่ดีก็รู้กันทั้งหมดบ้าน และเกรงจะเสื่อมเสียถึงวงศ์ตระกูล ผู้ที่มีศักดิ์ใหญ่กว่าจะสามารถถ่วงถ่วงตักเตือนได้ หากเป็นเรื่องร้ายแรงว่ากล่าวตักเตือนกันไม่ได้แล้ว ลงโทษร้ายแรงถึงขั้นขับออกจากสกุลหมู่บ้านกันเลยทีเดียว ในขณะที่เดียวกันที่ระบบครอบครัวใหญ่ ทำให้คนสกุลอื่นไม่กล้ารังแก แต่ถ้าหากเกิดบาดหมางระหว่างสกุลจะเป็นเรื่องใหญ่ยืดเยื้อยาวนานเลยทีเดียว

ไปชั่วเถาขอเปลี่ยนกินก็พอ

อาปาเห็นว่าถ้าอยู่แบบนี้ต่อไปมีหวังอดตายกันทั้งบ้านแน่ จึงตั้งเป้าว่าต้องไปหางานทำที่ชั่วเถา อันเป็นเมืองใหญ่ มีการค้าพลุกพล่าน มีท่าเรือทางออกทะเล คงน่าจะมีงานอะไรก็ได้ให้ทำบ้างแล้วก็พยายามทำงานให้มากขึ้นไปอีก แล้วกินน้อยลงเพื่อเจียดอาหารสะสมไว้ให้อามา (แม่ของอาปา) ได้มีกินได้สักกระยะหนึ่ง แล้วก็เดินทางตัวเปล่าไปชั่วเถา หวังว่าไปตายเอาดาบหน้า

เมื่อถึงชั่วเถา ก็พบว่ามีคนหางานมากกว่าสถานประกอบการเสียอีก คงเพราะยุคนั้นต่างทุกข์ยากมาด้วยกันทั้งนั้น และเมื่อเจอโรงแรมใหญ่แห่งหนึ่งเข้าไป ของงานทำ ถ้าแก่ก็บอกว่าไม่ต้องการ มีคนมาสมัครงานเยอะแยะแล้ว

แต่ออาปากีก็ถือว่า “**ไม่เอาค่าจ้าง ขอเปลี่ยนกินก็พอ**”
 (“เปลี่ยนกิน” เป็นสำนวนว่าทำงานแลกอาหารเพื่อความอยู่รอดไปวันๆ)
แล้วถ้าแก่ ก็บอกว่า “**ถึงให้ลื้อทำงาน อ้าวก็ไม่มีที่พักให้**”
อาปาบอกว่า “ไม่มีก็ได้ กลางคืนขอเก้าอี้ 1 ตัว จะเฝ้าสำนักงานลื้อ
ให้ตลอดคืน”

ถ้าแก่จึงยอมให้ทดลองงานโดยไม่ระบุหน้าที่ ได้เท่านี้ก็ดีใจว่ารอดตายแล้ว
จึงทำงานทุกอย่างตั้งแต่เก็บกวาด จัดโต๊ะ พาแขกไปส่งห้อง ล้างจาน ฯลฯ เรียกว่าทำ
ทุกอย่างให้เรียบร้อยโดยไม่ต้องให้เรียกใช้ ส่วนอาหารก็ได้จากอาหารที่แขกกินเหลือ
แล้วอาปากีแบ่งข้าวที่กินบางส่วนตากแห้งเก็บสะสมห่อไว้ส่งไปให้อามาที่หมู่บ้านได้
กินด้วย แล้วกลางคืนก็นั่งหลับๆ ตื่นๆ อยู่ที่เก้าอี้หน้าสำนักงาน

อาปาทำแบบนี้อยู่ทุกวันจนวันหนึ่ง ทางครัวเห็นว่าอาปาตั้งใจทำงานดีไม่มี
เกียจจน และกำลังต้องการคนช่วยงานพอดี จึงขอให้อาปาไปช่วยงานครัวเป็นพนักงาน
อย่างเต็มตัวแล้วไม่ต้องมานั่งหลับ นอนอีกต่อไป และในช่วงนี้เองอาปากีก็ได้เรียนรู้
งานในครัวทุกอย่างรวมทั้งการเตรียมของ และวิธีปรุงอาหารจากก๊วกประจำภัตตาคาร
ของโรงแรมในชั่วเวลาแห่งนั้นไปด้วย ซึ่งช่วงอยู่ครัวยังมีเศษข้าวที่เหลือตากแห้งส่งไป
ให้อามาได้ประทังชีวิตอย่างเพียงพอไม่อดอยากเหมือนเดิมแล้ว

เมื่อเศรษฐกิจทรุดตัวลงมากๆ กิจการห้างร้าน โรงแรมต่างซบเซา ต่างต้อง
แข่งขันกันมากขึ้น ขณะเดียวกัน ก็มีการคัดคนงานออกบ้าง ซึ่งหน้าที่ต่างๆ ก็ถูกลดคน
ลงไปเพราะมีงานน้อยลง คงเหลือแผนกอาหาร ที่ไม่ว่างานใดจะลดแต่คนก็ยังต้องกินอยู่
จึงยังเป็นแผนกที่ถูกกระทบหลังแผนกอื่น ประกอบกับอาปาเป็นคนที่ไม่วางเฉย พอ
เสร็จงานในหน้าที่ก็จะมาช่วยงานโรงแรมและทำทุกอย่างที่ขาดคน รวมทั้งการเรียก
พาแขกมาจากเรือที่เทียบท่าด้วย

ไต่ผินหยอง

ในช่วงการแข่งขันสูง เจ้าหน้าที่โรงแรมต้องออกวิ่งไปต้อนรับแขกตั้งแต่แขกยังไม่ลงเรือ ไม่ใช่รอให้แขกมาหาถึงโรงแรมเองได้อีกต่อไป กล่าวคือ เมื่อเรือใหญ่ที่กินร่องน้ำลึก จะไม่สามารถเข้าชิดฝั่งได้เมื่อเห็นเรือจะเข้าฝั่งมาแต่ไกล เจ้าหน้าที่ต้อนรับของโรงแรมจะพายเรือเล็กไปรับ เพื่อประกันได้ว่าใครเป็นเจ้าหน้าที่โรงแรมใดตัวจริง ทางโรงแรมจะมีปลอกแขนตราบริษัทให้เฉพาะพนักงานของตน

เมื่อพายเรือเล็กไปเทียบข้างเรือใหญ่ได้ จะใช้เชือกที่มีตะขอโลหะเหยียดขึ้นไปเกาะกานเรือที่สูงกว่าเรือเล็กประมาณ 3-10 เมตร แล้วรีบปีนเชือกที่เกี่ยวข้องได้นี้ขึ้นไปเอาบันไดบนเรือห้อยมาผูกกับเรือเล็กของตน แล้วออกวิ่งตะโกนประกาศเรียกแขกว่า **“ไต่ผินหยอง”** ซึ่งเป็นชื่อบริษัทที่อาปาทำงานอยู่ให้ความเชื่อถือได้ว่าแขกที่มาได้พบกับพนักงานต้อนรับของโรงแรมที่ต้องการตัวจริง ไม่ใช่มีฉฉาฉัพ และประกันได้ว่าจะได้รับการดูแลจนถึงที่พักอย่างถูกต้อง เมื่อหาแขกได้ ก็จะพาแขกและสัมภาระ มาขึ้นเรือของตนกลับไปส่งถึงโรงแรมโดยสะดวกปลอดภัย

ถึงแม้ว่าช่วงนั้นจะสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองไปแล้ว ไม่ถือว่าขัดสนทุกข์ยากเท่าอยู่หมู่บ้านแล้วก็ตาม แต่พิษเศรษฐกิจก็ไม่กระเตื้องขึ้น แขกก็เริ่มน้อยลงเรื่อย และถ้าเป็นระบบคอมมิวนิสต์เต็มรูป ธุรกิจเกี่ยวกับคนเดินทางยังไม่รู้ว่าจะเป็นอย่างไร อีกทั้งมีข่าวว่าทางการเงินจะประกาศปิดประเทศ จึงทำให้ไม่เห็นอนาคตงานในโรงแรมคงต้องไปตายเอาดาบหน้าอีกครั้ง

คือเสียมหลอ (ไปสยาม)

สภาพกิจการของโรงแรมที่ทำอยู่ในขณะนั้น แขกบางตาลงทุกวัน และพนักงานก็ต้องออกเพราะไม่มีงานให้ทำ งานน้อยลงไปเรื่อยๆ เหลือเฉพาะคนที่หนักเอาเบาสู้อทำได้ทุกหน้าที่ยอมร่วมทุกข์ร่วมสุขกับทางบริษัทเท่านั้นที่ยังเหลืออยู่ และถ้าแก่ก็เคยเปรยว่า ถ้าเป็นแบบนี้ต่อไปคงทำต่อไปไม่ไหวแล้ว ขณะนี้เหลือเฉพาะแผนกอาหารที่ยังได้ลูกค้าอยู่บ้าง แต่อาปาก็ยังอยู่ช่วยกับทางโรงแรมให้ถึงที่สุด จนทราบว่าเรือเที่ยว

สุดท้ายของบริษัท ที่จะออกจากชว่เถามาเมืองไทย ก่อนรัฐบาลจีนจะปิดประเทศจึงนำเงินที่สะสมได้ซื้อตั๋วเรือเดินทางมาประเทศไทย

เมื่อได้ขึ้นเรือใหญ่ก็ได้เห็นหลายอย่าง ตั้งแต่คนสังคมระดับสูงได้อยู่แบบ VIP จนถึงคนที่แอบขึ้นเรือโดยไม่มีค่าโดยสาร เขาคิดว่าไปตายเอาดาบหน้าถ้าขึ้นเรือแล้วออกสมุทรไปได้แล้ว คงไม่มีใครถีบลงทะเล ถึงจะอดอยาก หรือให้ทำงานบนเรือชดใช้อะไรก็ได้ อย่างมากก็แค่ตาย และมีจำนวนไม่น้อยที่ได้ตัวอนาถา รวมทั้งอาปาใช้สิทธิพนักงานซื้อตั๋วและได้ช่วยงานเสิร์ฟอาหารของห้องครัวไปด้วย ลักษณะที่อยู่ทีนอนบนเรือชั้นนี้เขาจัดให้กระดานตีแปลงในห้องรวม บางคนที่มาเป็นคู่ในห้องรวมนี้ก็นอนในผ้าห่มร่วมกันก็มี แต่มีอีกสิ่งหนึ่งที่สังเกตได้คือ ช่วงเริ่มจะออกจากทะเลผ่านปากอ่าวสู่มหาสมุทร เรือจะโคลงเคลงผิดปกติ มากกว่าเมื่ออยู่ในมหาสมุทร ทั้งที่เรือลำใหญ่ขนาดนี้สามารถตัดยอดคลื่นให้นิ่งได้สบายๆ อย่างกับจะแกล้งให้คนเมาเรือจะได้กินอาหารบนเรือได้น้อยลง ไม่เปลืองของ (ตามมุมมองของคนช่วยงานด้านอาหารบนเรือ) หรืออาจจะเป็นความจำเป็นต้องล่องเรือให้แกว่งตามคลื่นแบบนี้หรือเปล่าก็ไม่รู้ได้

ขึ้นฝั่งแผ่นดินสยาม

เรือได้เดินทางมาประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2491 เข้ามาทางบางโคล่ ยานนาวา โดยมีคุณฉีจิ้นฝวาก (เจ้าของโรงงานหม้อตราจระเข้) มารอรับเนื่องจากเป็นลูกพี่ลูกน้องมาจากหมู่บ้านเดียวกัน (เป็นญาติกันทั้งหมู่บ้านสกุลฉี) กล่าวคือเมื่อตอนอาากอ (เป็นคำเรียกของอาปา เรียกผู้มีศักดิ์เป็นพี่ชาย) ขึ้นเรือมาไทย อาปาเป็นคนมาส่งขึ้นเรือที่ชว่เถา โดยมีคุณแม่ของฉีจิ้นฝวากอรับรองให้ต่อว่าตลอดเวลา เพราะก่อนหน้านั้นมีคนในหมู่บ้านไม่น้อยที่มาเมืองไทยแล้วขาดการติดต่อกลับไปเลยก็มี แต่ฉีจิ้นฝวากอ ไม่เป็นเช่นนั้น ท่านเป็นผู้มีความกตัญญูและรักบ้านเกิดเป็นอย่างยิ่งถึงตัวมาเมืองไทยแล้ว แต่ก็ยังให้ความอุปถัมภ์คำจุนบุงการี และสร้างสาธารณประโยชน์ เช่น สร้างโรงเรียนให้ชุมชนอันเป็นกุศลไว้มากมาย เป็นต้น

กินน้ำข้าวต้ม

อาหารมื้อแรกที่ได้ทานในโรงงานเป็นข้าวต้มที่โรงครัวจัดมาหม้อใหญ่ให้คนงาน ตักกิน อาปาเห็นว่า เป็นข้าวต้มชั้นดี อาหารบริบูรณ์กว่าตอนอยู่หมู่บ้านด้วยกันมากนัก ทุกวันได้กินแต่ข้าวต้มที่มีแต่น้ำอย่างดีก็มีเผือกมันมาบ้าง ด้วยความเกรงใจจึงพยายาม ตักเอาแต่น้ำข้าวมากิน นึกในใจแค่น้ำข้าวที่นี้ก็ข้นกว่าข้าวต้มที่โน่นแล้ว คนงานอื่นก็เริ่ม มองๆ พลังคิดว่าตัวเองเจตนาดียอมเหลือข้าวให้คนอื่นกิน แต่มาทราบภายหลังว่าที่ เขามองเพราะไม่พอใจที่ ไอ้หมอนี้มาแย่งช้อนน้ำข้าวต้ม อันโอชะไปซะแล้ว พอรู้ความจริง เลยล้าตักข้าวมากินได้สมอยากเสียที่ พลังคิดว่าเมืองไทยนี้ อะไรกลับตาลปัตรกัน ไปหมด รวมทั้งการเรียงลำดับประโยคในภาษาไทย การจำหน้าของจดหมายที่เขียน ประเทศไว้ลำดับสุดท้าย

ตอนนั้นได้เรียนภาษาไทยโดยใช้หนังสือหลักภาษา โดยญาติที่อยู่โรงงานนั้น ช่วยสอนให้ อาปาสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และแม่นในหลักภาษาเป็นอย่างมาก แม้ผู้เขียนตอนเป็นเด็กยังต้องถามอาปาเรื่องอักษรสูง-กลาง-ต่ำ ผันเสียงอย่างไรบ้าง เป็นต้น

เมื่ออยู่ในโรงงานเห็นจักรยานเก่าขึ้นสนิมอยู่คันหนึ่ง ไม่มีใครใช้แล้วจึงขอมานำไปใช้เดินทางไปกลับที่พัก จะว่าเห็นคุณค่าก็ใช่ หรือเห่อก็ดี อาปาจะล้างขัดเช็ดถูทุกวันๆ จนใสสะอาดเอี่ยม โคร่ง กระจ่าง ซื่อลวดทุกเส้นแวววาว เหมือนรถใหม่ จนเก่าแก่มาเห็น อีกครั้ง จำจักรยานเก่าขึ้นสนิมคันนั้นไม่ได้ คิดว่าซื้อรถมาใหม่

อาปาทำงานอยู่ในโรงงานหม้อตราจระเข้ ได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นมาเรื่อยๆ จนได้อยู่แผนกทำหุหม้อ (ส่วนที่เห็นเป็นมือจับสีดำๆ ก้นร้อน) แต่ด้วยความที่เป็นคนช่างสังเกต ทำอะไรทำจริง ให้ได้ผลดีที่สุด อาปาก็พยายามปรับสูตร โดยควบคุมปริมาณ อุณหภูมิ แรงกด และเวลาที่อบเคลือบ เพื่อให้ได้งานที่ดีคือ หุหม้อมีความแกร่งทนทาน มากกว่างานที่ทำแบบสุกเอาเผากินที่บางชิ้นก็เปราะร่อนง่าย แข็งบ้างนุ่มบ้าง

หลังจากอยู่มาได้ปีกว่าแม้ว่าการงานจะก้าวหน้า ได้รับความไว้วางใจเป็นอย่างดี เหมือนเป็นญาติสนิทกันมากขึ้นเรื่อยๆ กลับมีความคิดว่าอยากจะออกมาหากินเอง มากกว่า ไม่อยากใช้เส้น หรือเป็นภาระใคร ขอยืนด้วยลำแข้งตนเอง จึงขอลาออก ที่แรกก็ถูกขอร้องให้อยู่ช่วยกันต่อไป เมื่อเห็นว่าอย่างไรอาปาก็จะออกมาตั้งตัวเองอยู่ดี

จึงไม่ขัดข้อง ยังอยากจะช่วยเหลือ โดยจะแถมเงินก้อนใหญ่ให้เพียงพอที่จะสามารถลงทุนเปิดกิจการอะไรก็ได้เต็มที่ แต่อาปาไม่ยอมรับ คิดเพียงว่าที่ได้รับการอุปการะเท่านี้ก็เป็นบุญคุณอย่างสุดซึ้งแล้ว จึงขอเริ่มต้นด้วยเงินเดือนที่เหลือจากการกินใช้ และส่งไปให้อาม่าเมืองจีน จากแรงกายตนเองเท่านั้นแต่ถ้าแก่ท่านก็ยังไม่วายหวังบอกว่า ถ้ามีปัญหาใดให้ช่วย ขอให้บอก หรือจะกลับมาเมื่อไหร่ก็ได้ และสิ่งที่พิสูจน์ถึงความจริงใจของท่านฉีจินฝวาคือหลังจากที่อาปามาทำการค้าเล็กๆน้อยๆอยู่ต่างจังหวัดแล้ว ท่านยังได้ขับรถมาเยี่ยมหลายครั้ง เสนอจะเพิ่มทุนให้แต่อาปาก็บอกรับไม่ได้ทุกครั้งไป

สถานีละ 8 กิโลเมตร

เมื่อลาออกจากโรงงาน รับผ้ามาหาบขายตามเส้นทางรถไฟสายอุบลราชธานี ก็ได้รู้จักเพื่อนอีกหลายคน บางคนก็เคยพบกันบนเรือตอนมาเมืองไทย บางคนก็คุยกัน ถูกคอ และเดินทางหาบของขายด้วยกัน บางช่วงก็ขึ้นรถไฟ บางช่วงก็เดินไปตามทางรถไฟ ไปตามตำบล อำเภอต่างๆ ซึ่งอาปาบอกว่า เท่าที่เดินๆ กันมา แต่ละสถานีที่พ่อหลวงรัชกาลที่ 5 ทรงวางไปตั้งแต่ยังเป็นป่าเขาไม่มีหมู่บ้าน ห่างกันประมาณ สถานีละ 8 กิโลเมตร จึงทำให้เกิดชุมชนหมู่บ้านเริ่มจากสถานีรถไฟนี้เอง นับว่าเป็นอีกหนึ่งในพระอัจฉริยภาพของพระองค์ที่ทรงเล็งเห็นการณ์ไกลสมเป็นพระปิยมหาราชโดยแท้

เมื่อได้ค้าขายผ่านหมู่บ้านทางแถบบุรีรัมย์บ่อยๆ ได้มีแม่สื่อมาเห็นว่าอาปาเป็นคนดีตั้งใจทำมาหากินไม่เล่นไม่เมา แม่สื่อกับแม่สื่อจึงได้แนะนำให้รู้จักกับคุณแม่แล้วแต่งงานกันมาตั้งรกรากอยู่ที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จวบจนทุกวันนี้ ส่วนเพื่อนๆอาปาที่รู้จักกันในสมัยนั้น ใครมีช่องทางใดก็แยกย้ายกันไปประกอบธุรกิจ ส่วนตัวตามแต่เส้นทางชีวิตของแต่ละคน บางคนก็ได้เป็นคู่เขยของครอบครัวของแม่ผู้เขียนที่มีอาชีพทางตัดเย็บ จึงมีจักรหลายหลัง บางหลังสามารถเย็บหนังได้ ก็แบ่งให้บางคนไปเย็บเข็มขัดและต่อมาได้พัฒนาไปเป็นโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนัง

ตลอดเวลาที่อาปาอยู่เมืองไทย อาปายังคิดถึงแผ่นดินเกิดแสดงออกด้วยคำว่า “จ๋อนถ่องซัน” (回唐山) อยู่เสมอและบอกให้ลูกทุกคนท่องว่า ท้องคัง ปูแฉวไฉ่หงิน

(คนหมู่บ้านปูแหวไฉ่ ตำบลท้องคัง) เพื่อมีโอกาสกลับไปเมืองจินเมื่อไหร่ จะได้กลับบ้านถูก และในสมัยที่จีนทำสำมะโนครัวเพื่อจัดสรรที่อยู่ให้กับประชาชนหลังจากพรรคคอมมิวนิสต์ปฏิวัติสำเร็จ อาปาและญาติทางโน้นยังแจ่งชื่อลูกๆ เพื่อขอสิทธิการอยู่บ้านในจีน และทางการจีนก็ยินยอม และชุมชนแห่งนั้นต่างยอมรับ เพราะอาปายังมีการติดต่อ ส่งความช่วยเหลือไปให้อามาตลอดจนท่านสิ้นอายุขัย แล้วได้เดินทางไปมาหลายครั้ง ส่งสิ่งของที่จำเป็นไปให้แก่ญาติมิตรสหายก็หลายอย่าง ถึงแม้จะเล็กน้อยแต่มีคุณค่าก็หลายอย่างเท่าที่ทราบ เช่น ส่งถังน้ำสังกะสี ไปให้ใช้แทนถังไม้อันหนักอึ้งที่ทุกคนยังใช้สำหรับหาบน้ำ ส่งมอเตอร์ไซค์ไปให้ใช้ในขณะที่ทางการจีนยังไม่ให้สิทธิซื้อได้ช่วยจัดการและหาผู้ร่วมกันสร้างสะพานข้ามลำคลองที่ขวางกั้นหมู่บ้านกับตัวเมืองท้องคังให้ผู้คนสัญจรได้สะดวกขึ้นไม่ต้องเดินอ้อมอีกต่อไป จึงเป็นสาธารณะประโยชน์ให้กับชุมชนที่ทุกคนยอมรับ ส่วนตัวบ้านที่รัฐบาลจัดสรรให้หลังนั้นยังมีอยู่ถึงทุกวันนี้

มีหลายอย่างที่คุณเขียนเพิ่งรู้หลังจากอาปาจากไปแล้วคือ ผู้เขียนได้มีโอกาสเดินทางไปหมู่บ้านได้พบกับญาติพี่น้องที่นั่น เขานำของใช้เล็กน้อยแต่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพมาให้ดู ถึงแม้ว่าบางอย่างชำรุดไปแล้วแต่เขาก็รักษาไว้เป็นที่ระลึกมาให้ดู เช่น แว่นสายตายาวที่ขาหักไปแล้วข้างหนึ่ง เขาบอกว่าเขาได้ใช้อันนี้ ทำให้เมื่อก่อนเขาสอนหนังสือได้ และญาติบางคนบอกว่าเดี๋ยวนี้เขาสบายดีแล้ว อยากจะตอบแทนที่อาปาได้ช่วยเหลือเขามาตลอด และได้หนังสือรับรองให้ได้ทำงานในเมืองใหญ่ บางคนได้ย้ายงานไปอยู่ที่ที่ดีขึ้น ซึ่งทางการเงินสมัยนั้นจะให้เกียรติคนจีนโพ้นทะเลที่ช่วยพัฒนาแผ่นดินเกิด เป็นประชากรชั้นหนึ่งที่มีสิทธิพิเศษรับรองกับทางราชการได้

ประมาณปี พ.ศ.2507 อาปาและผองเพื่อนมีแนวคิดที่จะรวมกลุ่มชาวฮากกาปากช่อง เพื่อต้องการรวมกลุ่มชาวฮากกาด้วยกัน ในปี พ.ศ. 2509 ได้รวมก่อตั้ง “ชมรมผู้สูงอายุฮากกาปากช่อง(北冲 成立 客家年長會) และต่อมาปี พ.ศ. 2516 เปลี่ยนชื่อเป็น “สำนักงานอนุกรรมการสมาคมฮากกา นครราชสีมา ประจำอำเภอปากช่อง (柯叻北冲客屬會所)” ปี 2547 ได้จดทะเบียนเป็นสมาคมฮากกาปากช่อง (北冲客家會館) ซึ่งระหว่างนั้นอาปาได้นำตัวพี่น้องฮากกา กลับไปเยือนบ้านเกิด และในปี พ.ศ.2539 ได้เชิญชวนคุณควินเขียน (丘平遠 นายผิน คุณทวีลาภ) นายกสมาคมฮากกาแห่งประเทศไทยในสมัยนั้น และคณะมาเล่นปิงปองที่สนามบ้านใน

อำเภอปากช่องเป็นที่สนุกสนาน หลังจากนั้นก็ได้ รับเชิญให้นำทีมเหย้าไปเยือนทีมฮากกาที่กรุงเทพฯบ้าง เป็นการกระชับมิตรภาพที่ดี แล้วทางฮากกาประเทศไทยก็จัดเข้าเป็นวาระในการประชุมฮากกามิตรสัมพันธ์ครั้งที่ 7 เมื่อปีพ.ศ. 2540 ที่พัทยา บรรจุให้มีการแข่งขัน“ปิงปองชิงถ้วยฮากกา” เพื่อส่งเสริมให้มีกิจกรรมระหว่างสมาชิก และเยาวชนของฮากกา ในระดับประเทศที่จัดขึ้นทุก 2 ปี นับแต่นั้นมา และในปี พ.ศ. 2549-2552 และปี 2557 ลูกชายคนโตของอาปาได้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกสมาคมฮากกาปากช่อง ต่อมาปีพ.ศ. 2550 ผู้เขียนซึ่งเป็นบุตรชายคนเล็ก ได้ก่อตั้งเว็บไซต์ ชุมชนชาวฮากกา (www.hakkapeople.com) จึงนับได้ว่า อาปาเป็นผู้สืบสานชาติพันธุ์ที่ได้วางรากฐานให้กับสังคม และสืบทอดถึงลูกหลานได้ตลอดไป

อาปาให้ไว้

ไม่เพียงคำสอนที่บอกกล่าวไว้อย่างสวยหรูเท่านั้น แต่ท่านได้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเสมอมาเช่น มีความตั้งใจหมั่นศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ไม่เกียจงานหนักเบาที่สู้ไม่ท้อถอย มีความกตัญญูรู้คุณคน ให้การอุปถัมภ์บุพการีจนวาระสุดท้ายของท่าน ช่วยพัฒนาแทนคุณแผ่นดินเกิด ท่านสอนให้เป็นคนซื่อสัตย์ ขยัน อดทน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่รังแกคดโกง หรือเอาเปรียบผู้อื่น อย่าเห็นแก่ได้บนความทุกข์ผู้อื่น ไม่ดูถูกผู้ที่ด้อยกว่า ควรให้ความช่วยเหลือด้วยความเมตตา ทำประโยชน์เพื่อสังคมบ้างเมื่อมีโอกาส อย่าทำไปเพียงเพื่อหน้าตาตนเอง

อาฉี.

26 มิถุนายน 2557

ภาคผนวก

ผนวก1 ปู่ (เป่ย์ จินกลาง 辈) ลำดับในพงศาวลี

เนื่องจากมีบางท่านสอบถามว่าปู่ ที่กล่าวถึงในช่วงต้นของบทความ คืออะไร ซึ่งเป็นอีกหนึ่งเรื่องเล่า ที่อาปาได้ถ่ายทอดให้ลูกหลานเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมา ด้วยเช่นกัน จึงขออนุญาตขยายความเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

ปู่ที่กล่าวถึงคือลำดับชั้นญาติ ที่นับเรียงลำดับเฉพาะในวงศ์ตระกูลที่สืบเนื่องกันมาตามพงศาวลี (Pedigree) โดยนับชั้นที่ตกทอดมาเรื่อยๆ จากต้นตระกูล (นับตามสายพ่อผู้ร่วมสกุล)

สมมุติเช่น ถ้าเรามีทวดเป็นต้นตระกูล

ปู่ที่ 1 สมมุติว่า ถ้าทวดเรานับเป็นลำดับชั้นที่ 1

ปู่ที่ 2 ปู่ (และลูกของทวดทุกคน) ถือเป็นลำดับชั้นที่ 2

ปู่ที่ 3 พ่อเรา รวมทั้งลุง ป้า อา หรือลูกของคนปู่ที่ 2 ถือเป็นลำดับชั้นที่ 3

ปู่ที่ 4 ตัวเรา พี่น้องเรา รวมทั้งลูกพี่ลูกน้อง หรือลูกของคนปู่ที่ 3 เป็นลำดับชั้นที่ 4

ปู่ที่ 5 ลูกเรา ลูกของลูกพี่ลูกน้อง และลูกของคนปู่ที่ 4 เป็นลำดับชั้นที่ 5

ปู่ที่ 6 ลูกของลูกเรา รวมทั้งลูกของคนลำดับปู่ที่ 5 ถือเป็นลำดับชั้นที่ 6

ปู่ที่ n ลูกของคนปู่ที่ n-1

ซึ่งตามขนบธรรมเนียมจีน การเรียกขาน จะยึดถือลำดับญาติตามปู่เป็นหลัก โดยไม่ถืออายุผู้เรียก เช่นหลานของลุงเรา แม้จะอายุคราวเดียวกับเรา ไม่สามารถเรียกชื่อเราตรงๆได้ ต้องเรียกเราว่าเป็นอา แต่ถ้าผู้นั้นอายุสูงกว่าเรามากๆแต่ปู่ต่ำกว่าเรา เราจะทำให้เกียรติเรียกเขาว่าพี่ชายหรือพี่สาวเท่านั้น

จากกฎเกณฑ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการจะนำปู่มาเปรียบเทียบกัน จะต้องเป็นคนในสกุลเดียวกันที่สืบสายมาจากบรรพชนเดียวกันเท่านั้น ถ้าต่างแซ่จะไม่สามารถนับชั้นได้เทียบกันได้ถึงแซ่เดียวกัน ต้องเฉพาะสายบรรพชนร่วมกันเท่านั้นจึงจะเทียบรุ่นกันได้เพราะบางคนถึงแซ่เดียวกันแต่ต้นพงศาวลีได้แยกสายกันไป ตั้งต้นพงศาวลีกันใหม่นั้น ก็ไม่สามารถเรียงลำดับชั้นต่อเนื่องกันได้ถูกต้องเช่นกัน

บางเข็มนิยมบอกลำดับแซ่ด้วยลำดับเลขรูน ดังที่ยกตัวอย่างและหลายๆแซ่ จะมีคำกลอนประจำตระกูลที่ทุกคนในครอบครัวได้รับการถ่ายทอดให้ท่องได้ทุกคน ซึ่งในคำกลอนจะประกอบด้วยคำดีๆ ทุกตัวอักษร โดยไม่ซ้ำกัน จะกำหนดให้อักษรตัวแรกเป็นอักษรประจำลำดับชั้นที่ 1 และอักษรตัวถัดไปเป็นลำดับรูนถัดๆไป เช่น

ตัวอย่าง เช่น “มี ศรี สุข เลิศ จรัสเจิด ปัญญา ยิ่ง” ดังนั้นปุ๋ยที่ 1 คือชั้น “มี” , ปุ๋ยที่ 2 คือชั้น “ศรี” ปุ๋ยที่ 3 คือ “สุข” ... จึงนิยมนำคำประจำปุ๋ย มาเป็นคำร่วมในชื่อด้วย (แต่ไม่เป็นกฎบังคับ ว่าเป็นคำหน้า คำหลัง หรือต้องมีด้วยหรือไม่เสมอไป) เช่น ชั้นที่หนึ่ง บุญมี , ชั้นที่สองศรีสมร , ชั้นที่ 3 สมสุข, ชั้นที่ 4 เลิศศักดิ์ เป็นต้น ทำให้คนในเครือญาติที่ทราบคำกลอน พอทราบชื่อก็พอจะเดาปุ๋ยได้ และการเป็นคำกลอน ยังสามารถบอกได้ว่าเมื่อพบคนแปลกหน้าแซ่เดียวกัน หากใช้คำกลอนเดียวกัน แสดงว่าเป็นเครือญาติที่สามารถลำดับชั้นในพงศาวลีกันอย่างแน่นอน

อาฉี

30 มิถุนายน 2557